

cirku na vatikanskem holmu. — Jan Styka je kaj marljiv slikar. Pred tremi leti je razstavil v Varšavi „Panorama Golgate“, ki je vzbudila splošno zanimanje. Tudi za to sliko je žel umetnik mnogo pohvale.

Antoni Małeckí. Preteklega meseca je praznoval osemdesetletnico svojega rojstva znameniti poljski učenjak in pisatelj Anton Małeckí. Ta jubilat spada med one redke može, ki v visoki starosti z veseljem in zadovoljstvom gledajo na svoje delovanje, ker vidijo njegove sadove in uživajo zanje vsestransko priznanje. Njegovo življenje je jako zanimivo. Rodil se je v Objezieru na Poznanjskem l. 1821. Šel je v Berlin učiti se jezikoslovja. Tam je takrat slovel „pruski državni filozof“ Hegel, katerega idealistični panteizem je tudi Małeckega premotil za nekaj časa. A njegov trezni duh se je kmalu otresel hegelizma in se nagnil k zgodovinsko-literarnim študijam. Že kot gimnazijec se je poizkušal tudi v pesništvu in kot abiturient priobčil življenjepis Mickiewiczev. Kot mlad profesor na gimnaziji Marija - Magdalenski v Poznanju je obrnil nase pozornost občinstva s spisom „Porównanie pierwotnych związków społecznych u Germanów i Słowian“ in s studijo o „Irydyonu“ Krasinškega. Zato so ga poklicali l. 1850. na Jaglonsko vseučilišče v Krakóv, da tam predava o klasičnem jezikoslovju. Takoj se je vneto posvetil tej stroki in izdal razpravo „O filologii klasycznej i jej encyklopedyi“. A ni mu bilo usojeno, da bi dolgo deloval na tem vseučilišču. Prišla je doba absolutizma, v kateri so ostro pazili na vsako gibanje Jaglonskega vseučilišča. Ko je prišel l. 1851. cesar v Krakov, je sklenil profesorski kolegij na predlog Helclov, da ne nastopi v uniformah, ampak v togah. To so jim višji krogi zamerili, in oni, ki so bili že prej bolj „slabo“ zapisani, so izgubili službe, med njimi tudi — Małeckí, kateri je moral celo zapustiti Galicijo. Šel je nazaj na Poznanjsko. Pa kmalu so izprevideli krivdo in l. 1854. so ga poklicali že nazaj v Avstrijo kot profesorja jezikoslovja v Inomostu, kjer je predaval o jeziku in slovstvu poljskem. A minister Thun mu je naložil, da se mora priučiti še drugih slovanskih jezikov in sicer na Dunaju pod vodstvom Miklošičevim. Małeckí se je jako pridno učil in že čez četr let mu je dal Miklošič izpričevalo, da je dovolj izobražen za vseučiliškega profesorja. L. 1856. pride kot profesor v Lvov. Tamošnje vseučilišče je bilo takrat vse ponemčeno. A Małeckí je zapazil, da vseučiliški red ne določuje učnega jezika, in to pomanjkljivost je porabil, da je začel predavati v poljskem jeziku. Zdaj je oživela na novo njegova delavnost. L. 1863. je izdal kot plod svojega preiskovanja „Gramatykę języka polskiego“, prvo veliko sintetično sestavljeno in metodično razdeljeno poljsko slovnico od časov Kopczyńskiego sem. Okrajšano so sprejeli kot šolsko knjigo. Iz vseučiliških slovstvenih predavanj pa je sestavil drugo veliko delo „Juliusz Słowacki. Jego życie i dzieła w stosunku do współ-

czesnej epoki.“ S to razpravo, ki obsega tri knjige, je pokazal svetu v pravi luči velikega pesnika. Pisal je tudi o Modrzewskem, o Kochanowskem itd., in „Akademija krakowska“ je izdala njegove „Studia heraldyczne“, razpravo „Klasztory i zakony w Polsce średowiecznej“, „Lehici“, „Rozgląd w dziejach i polityce pierwotnej Polski“ itd. Od l. 1873. upokojen, je svoj prosti čas neumorno uporabljal za slovstveno delo. Tudi pesniško je bil delaven. Najprej je preložil Sofoklovo „Elektro“, potem pa izdal burko „Grochowy wieniec“ in žaloigro „List żelazny.“ Obe igri sta dobro uspeli na odru. Małewsky je dosegel v starosti mnogo odlikovanj. Med drugim je tudi član gosposke zbornice.

Gališki zgodovinar Izidor Šaranevič, predsednik „Stavropigijskega Instituta“, ki je prošli mesec umrl, je bil izmed najzaslužnejših maloruskih znanstvenikov. Rojen je bil l. 1829. v Cerkovni v bolehovskem okraju. V Lvovu je študiral najprej bogoslovje, potem pa je prestopil na modroslovni oddelek. Najprej je deloval kot gimnazijski profesor. L. 1862. je izdal „Istorijo Galicko-Volodimirskoj Rusi“, katera je mogočno povzdignila narodno zavest malorusko. Dasi po mišljenju goreč Malorus, je pisal tudi v poljskem in nemškem jeziku. Poleg monografij Lvova in Galicije imamo od njega „Kritische Blicke in die Geschichte der Karpatenvölker im Alterthume und Mittelalter“; ta knjiga mu je pridobila profesorsko stolico na Lvovskem vseučilišču. Poljsko je spisal: „Sprawy kościelne na Rusi za Kazimierza W.“, „Rys wewnętrznych zbiorów Galicyi wschodniej w drugiej połowie XV. wieku“, „Rzut oka na beneficja Kościoła ruskiego za czasów Rzeczypospolitej polskiej“ i. t. d. Malorusom je spisal prvo geografijo, ki je izšla l. 1862. v Kolomeji. Posebno plodovita je pa bila njegova delavnost v „Stavropigijskem Institutu“, tem starodavnem kulturnem zavodu maloruskem. Sklenil je, da iz starih zbirk tega društva priredi muzej. Ko je l. 1886. „Stavropigijski Institut“ praznoval tristoletnico svojega obstanka, je priredil Šaranevič razstavo maloruskih starin in izdal slavnostno knjigo. Iz razstave je dal vse starine prenesti v muzej. V visoki starosti je užival občno spoštovanje. To se je v delo zlasti tedaj, ko je uniatski metropolit Sembratovič Šaraneviča kot edinega laika povabil celo na škofijsko sinodo.

Rusinsko vseučilišče v Lvovu. „Ševčenkovo znanstveno društvo“ v Lvovu je poslalo poslancem in uredništvom spomenico, v kateri zahteva rusinsko vseučilišče in utemeljuje njegovo potrebo. Prej je bila Lvovska univerza namenjena tudi rusinskim potrebam, ker je bila krakowska univerza vedno čisto poljska. Zdaj je pa avtonomija Lvovsko vseučilišče naredila čisto poljsko. Rusinov je v Avstriji 4 milijone, torej ne mnogo manj kakor Poljakov. V Ga-

liciji je že čez 50 odstotkov ljudskih šol rusinskih, in štiri višje gimnazije imajo rusinski učni jezik. Po zakonu se ne smejo rusinski abiturienti teh zavodov siliti, da naj nadaljujejo svoje študije v drugem jeziku. Tudi zbujajoča se narodna zavest v maloruskem narodu, ki šteje skupaj do 30 milijonov ljudi, zahteva vedno odločnejše svoje vseučilišče. Vseučilišče v Černovicah ne zadostuje, ker središče avstrijskih Rusinov je Lvov. Maloruskih vseučiliščnikov je zdaj vpisanih na raznih avstrijskih vseučiliščih 800, od teh 600 samo v Lvovu. Tudi kandidatov za profesorske stolice ne manjka. Spomenica končuje s tem, da opozarja na lepo znanstveno slovstvo, katero je že začelo cveteti med Malorusi v vseh strokah.

Ogrski Rusini vsled neugodnih političnih razmer jako počasi napredujejo. Njihovo „Društvo svetega Vasilija Velikega“, ki je praznovalo pred kratkim svojo petindvajsetletnico, izdaja nekaj let sem za ljudstvo mesečnik „Nauka“, a poleg tega tudi madjarsko-rusinski tednik „Görög katolikus Szemle — Hreko-katoličesko Slovo“. Ker so zadnji čas večkrat tožili to društvo, da je „panslavistično“, mora zdaj izdajati več madjarskih, nego rusinskih spisov! Kako čudne razmere vladajo med temi ubogimi Rusini, vidimo iz tega, da se tiska „Nauka“ s staro cerkveno pisavo, in ne z moderno cirilico. Drugega slovstva razen cerkvenega sploh ne poznajo.

Sin Tolstoj proti očetu Tolstemu. Znano je, da je najstarejši sin Leva Nikolajeviča Tolstega — Lev Levovič Tolstoj — tudi zelo nadarjen pisatelj. Njegova dela se odlikujejo prav posebno tudi v tem, da nastopajo kot nekaka polemika proti nazorom njegovega očeta, jasnopoljanskega filozofa. Proti „Kreutzerjevi sonati“ n. pr. je napisal sin Leo Levovič „Chopinov preludij“, katero delo je izšlo že tudi v češkem prevodu. Najnovejše delo Leva Levoviča Tolstega pa je drama „Prečute noči“, ki se je pred kratkim igrala v Petrogradu. Zbudila je veliko pozornost za nazore avtorja o zakonu, ki so onim njegovega očeta diametralno nasprotni. — Tako torej „veliki“ jasnopoljanski filozof nima sreče s svojimi nazori niti v lastni rodbini. — o.

L. Andrejev. Mladi ruski beletrist L. Andrejev, najnadarjenejši izmed naslednikov Maksima Gorkega, je izdal pred kratkim prvo zbirko svojih novel pod skupnim naslovom „Razkazi“. (Petrograd 1901.) Gorkega vpliv se mu pozna — vendar so njegova dela prosta banalnosti, česar brezpogojno ne moremo trditi o M. Gorkem. Kakor njegov učitelj, tako je tudi L. Andrejev topel prijatelj bednih, zavrženih in sploh zaničevanih ubožcev. — o.

Kako se širi prosveta v Sibiriji. Po novih prometnih sredstvih se bo skoro odprla tudi Sibirija omikanemu svetu in bo vezala evropski zapad s kitajskim in japonskim vzhodom. S prodiranjem novo-

dobne tehnike se je začela gojiti tudi ljudska omika. Prej seveda nihče ni mislil tam na šolstvo in slovstvo, a zdaj se je že storil lep začetek. Prvo ljudsko izobraževalno društvo so ustanovili v Krasnojarsku l. 1883. Že v prvem letu svojega obstanka je ustanovilo dve ljudski šoli. V nedeljski šoli so imeli najprej deset- do tridesetletna dekleta, pozneje so ustanovili še šolo za mladeniče. V desetih letih je društvo izučilo 1312 oseb in izdalo za to 10.986 rubljev. Milijonar Sibirjakov je mestni občini zapustil mnogo denarja, za katerega je nakupila veliko knjižnico domačih in tujih knjig. Društvo je ustanovilo knjigo-tržnico, ki je po agentih razpečala l. 1895. med ljudi 13.500 knjig. V Barnaulu je podobno društvo v dvanajstih letih izdalo 44.262 rubljev, in car Nikolaj mu je podaril veliko posestvo. Taka društva so ustanovili še v Omsku, Mimusinsku, Tomsku, Nerčinsku, Nikolajevsku in Oktjubinsku. Tako sicer počasi, a vendar gotovo raztaja solnce omike tudi sibirski led.

Osrednja zveza slovanskih časnikarjev.

Na tretjem sestanku slovanskih časnikarjev v Dubrovniku so sklenili, da ustanovijo stanovsko organizacijo slovanskih časnikarjev. Izvolili so odbor treh časnikarjev, ki je pod predsedstvom urednika „Hlasa Naroda“ izdelal društvena pravila. Ta zveza bo skrbela, da se stalno prirejajo slovanski časnikarski shodi, da dobé potrebni udje podpore, da se izboljša zakoniti položaj časnikarjev, da se ustanovi slovanska korespondenčna pisarna; v slučaju potrebe bi odbor posloval kot razsodišče v sporih med raznimi časniki. Želeti je pač, da se ta misel izvede v skupno korist vsega slovanskega časnikarstva.

Narodnosti v avstrijski armadi. Dunajski „Armeebblatt“ je objavil statistiko avstrijskega vojaštva. Iz nje posnemamo, da je armada našega cesarstva sestavljena po narodnostih takole: Slovanov je 430.000, Nemcev 227.000, Madjarov 120.000, Rumunov 48.000, Italijanov 14.000. Izmed Slovanov je: Čehov 174.000, Poljakov 76.000, Hrvatov 75.000, Slovencev 58.000. Izredno visoko število „Madjarov“ kaže, da morajo biti mednje prišteti tudi ogrski Slovaki, Slovenci in Hrvatje. Sicer pa te številke govore dovolj jasno.

Novejši holandski pisatelji. Holandska ima v novjšem času precej dobrih talentov na leposlovnem polju. Najbolj čislajo Vlame Steijn Streuvelsa. Nastopil je hkrati s tremi zbirkami, ki se imenujejo „Lenteleven“, „Zonetij“ in „Zomerland“. To so ciklični pesniško pisanih povesti iz življenja na deželi. Streuvels ne vidi v poljedelcu onega težkega, nerodnega, na grudo navezanega, pomilovanja vrednega stroja, kakor ga popisujejo francoski „realisti“, ampak se vglablja v njegovo čutenje in mišljenje ter popisuje njegovo radost in boleost. Zato si ni izbral